

Poština plačana v gotovini

Posamezna številka stane 4 din

25
LETNIK

MENTOR

1937 - 1938
ŠTEVILKA 7

Vsebina 7. številke:

Janez Remic, Ob Mencingerjevi stoletnici 177 / Silvij Srdanko, Kreckova slika 180 / Iris, Večerna melodija 182 / Janko Mlakar, Spomini 185 / Jože Dular, Studentja ob Krki 187 / Ivan Čampe, Srebrna žetev 192 / Karel Mansser, Pomlad 194 / Jelka Erzin, Vtisi in doživljaji s petega svetovnega skavtskega tabora v Holandiji 195 / Gustav Celjski, Zrečer 197 / Nove knjige 198 Pomenki 199 / Zanke in uganke 200.

Uredništvo lista: Prof. dr. Jož Lovrenčič, Ljubljana, Zrijskega c. 7. — Na uredništvo se pošiljajo vsi rokopisi in dopisi, ki so namenjeni za objavo v listu. — Rokopisi se ne vračajo. — Uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. — Na upravo se naslavljajo vsa naročila in reklamacije.

Mentor izhaja v Ljubljani med šolskim letom v začetku meseca. — Izdaja ga Prosvetna zveza v Ljubljani (odg. Vinko Zor, Ljubljana, Sv. Petra cesta 80.) Urednik prof. dr. Jož Lovrenčič. — Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju.

Celoletna naročnina za dijake Din 30., za druge in zavode Din 40. Posam. številka Din 4.—. Plačuje se naprej. — Stev. ček, račun pri poštni hranilnici v Ljubljani 11.676. — Naročnina za Italijo: Lit. 10.— za dijake, Lit. 15.— za druge; za Avstrijo: S 4.— za dijake, S 6.— za druge; — Plačuje se po italijanskih, oziroma avstrijskih čekovnih položnicah „Katoliških misijonov“ v Grobljah pri Domžalah. — Naročnina za Ameriko 1 dolar, za vse druge kraje vrednost 4 šv. frankov. — Poverjeniki dobivajo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj. — Plačati pa morajo vso naročnino za vse naročene izvode pred izidom šeste številke vsakega letnika.

Od 3% — 5%

Vam obrestujemo prihranke, ki jih naložite pri nas.

Kratkoročna posojila

dajemo pod ugodnimi pogoji.

Za vse naše obveznosti

jamči z vsem premoženjem in davčno močjo Dravske banovine.

Hranilnica Dravske banovine

Celje

Ljubljana

Maribor

Janez Remic:

Ob Mencingerjevi stoletnici

Kaj je res šele sto let, odkar se je rodil ta stari Mencinger?¹ Kaj vse smo doživeli že po njem! Koliko novih ljudi je zraslo, koliko novih pisateljev in filozofov smo dobili! Ko bi Mencinger s sivo brado stopil v naš čas, kaj bi naredil? Ali bi napisal hudo satiro, ali bi se vrgel v sredo naših bojev? Morebiti bi stal mirno ob strani, ves moder in vzvišen?

Danes gremo mimo njega, saj se še v njegovem času niso preveč menili zanj, ko je daleč od literarne družbe v Ljubljani tam doli v Krškem hrepenel po svojem Kranju in Bohinju in sanjari, ne sanjari, marveč ustvarjal bodočnost. Njegov pogled je šel z nami, ves dober in pričakujoč, ves naš in mlad. Odkritje njegovih vrednot — kam daleč so zakopane v nervozno natančne Izbrane spise! — to odkritje pripada nam!

Rad bi kaj povedal o Mencingerju — Bohinjecu, ker sem sam Bohinjec in ga bolje razumem. Iz trdne rodovine je izšel, ves stvaren in praktičen. In v tej praktični stvarnosti je ostal vse življenje. Bohinjska vprašanja, ki jih je začutil doma, v svoji dolini, so se z razgledi doma in po svetu posplošila in postala njegova velika vprašanja; to so problemi narodnosti, šolstva, ljudske vzgoje, materializma. V svojih

¹ Dr. Janez Mencinger se je rodil na Brodu v Bohinju 26. marca 1858., študiral gimnazijo v Ljubljani, univ. na Dunaju, postal odvetnik in živel v Krškem, od l. 1882., kjer je umrl 12. aprila 1912.

velikih delih je ves Bohinjec, ljubi „Bohinjce, sedeče v sredi v zlati skledi“ in „jako rad bi si pridobil ime bohinjkega Herodota in pripovedoval dogodivščine domače dežele“. Večina njegovih povesti se godi v Bohinju, pa prav določeno so imenovana krajevna imena. Tudi drugod v njegovih spisih dostikrat nastopa krepak bohinjki kmet ali pa vsaj ime zazveni čisto bohinjko (Medja v Vetrogončiču, Krucman v Človek toliko velja, kar plača). Prisluškuje narodu in zna svežo domačo besedo postaviti na pravo mesto (cicman, petriha, žmitek, vinek). Vse kraje v Bohinju dobro pozna (Ajdoovski gradec v LZ 1885.); sam je izdal, kako je v dijaških letih „po Bohinji iskal imen“, kako zelo si je dal opraviti z domačo stvarnostjo. Mencinger je ves Bohinjec; prenesel je ta čudoviti kos zemlje v naše slovstvo z vso svežostjo in naprednostjo. On prvi in do danes zadnji.

Danes odkrivamo nove kraje naše zemlje in pisatelji vsi žive v njih in iz njih: Kranjec v Prekmurju, Ingolič v Halozah, Plestenjak v Poljanski dolini, Magajna v Primorju — vse, kar je zdravega in polnega in res tvornega gre v tej smeri. Odkriti moramo svojo zemljo, vsak svoj kot, pisati iz ljudstva za ljudstvo, ostati v živi resničnosti, življenjski in polni. Kadar pa hočemo biti učeni in se pred ljudstvom zapiramo, se ubijamo z boleznimi svojih duš, bolni larpurlartisti, daleč od življenja hiramo, ker nismo znali najti svojega prostora. Ali mimo ljudstva v zlaganost in smrt — ali z ljudstvom v polnosti resničnosti, da rešimo svoje slovenstvo, da rešimo svoj mali rod, razbit po Bohinju in Prekmurju in Halozah in Doleniskem in Koroškem in... V domačo resničnost, v to se je poglobil Mencinger — danes nam je vzor. Ni mogel iti mimo prve resničnosti svojega roistnega kraja, zato je ostal ves naš in resničen še za danes, za leto 1958., ko se spominjamo njegovega rojstva. Ljubiti svoj kraj, to se ne pravi: zapirati se v najožiti krog, to se pravi: prisesati se k zemlji, v kateri polijejo vsi tokovi, kjer se srečajo vse sile, iz katerih rastemo. Mencinger je danes velik zato, ker je velik Bohinjec.

Rad bi govoril o Mencingerju — umetniku. Vem, kako se je zalevala njegova duša in kako se je kmalu umirila in na zunaj vsa okostenela. Okostenelost, da, to je nekaj, kar nas morebiti od Mencingerja odbija.

Ne vem, kakšne so njegove pesmi, ki jih je varno skril, vendar lahko pravim, da so precej take kot njegova proza: modre in poučne, kvečjemu še zabavljive. Njegova beseda ni drzna, zaganičajoča se preko meji razuma. Kar je nezrelega napisal, je res morebiti malo zagnano. Burno čustvo je kumovalo njegovim spisom, dosti poveljavem. Čustvo liubezni do žene? Malokdaj. Naimočneje v začetnih poglavjih Moja hoya na Triglav. Sicer navadno čustvo ljubezni do naroda, do svojega kraja. V ognju jeze so napisane njegove satire, neposredna dela, ki še danes najbolj primejo. Vse so še vroče od živega navdihla, od ognja, v katerem so bile pisane. Mencinger je hudomušen, celo hudoben, prav po bohinjko zna zarobiti in v mestu se je naučil bolečega namigavanja. Vse, kar je šlo izven okvira njegove miselnosti, je znal tako gotovo in bridko osramotiti in privedi ad absurdum. Men-

cinger kot satirik je najbolj neposreden umetnik. Z gogoljsko prisrčnostjo se sprašča. Ves živi v tem, da spačke iz kulturnega ali narodnega življenja postavi na hladno. Tako je postavil Kodra, Mahnič, postavil učitelja in zdravnika v Jerici, Vetrogončiča, dacarja... Odrekat pa mu ne moremo tudi konstruktivnosti, oblikovanje pozitivnih značajev se mu je vedno posrečilo. Mencingerjeva navadna tehnika v večini spisov je: pripeljati kmeta skozi zablodo praznoverja do spoznanja praktičnega življenja (Zlato pa sir), pripeljati inteligenta, slovenskega odvečnega človeka skozi zablode romantične zaljubljenosti do spoznanja resničnosti (Skušnjave in izkušnje). Osmeši pa romantika, ki ne ve, kod prijeti, sovražno se zaletava proti vsemu, kar zavira organski razvoj ljudstva. Pred njegovimi očmi stoji širono ljudstvo, zanima ga široka množica s svojimi pisanimi problemi — zato so njegovi junaki predvsem tipi, nosilci lastnosti (to dokazujejo že imena: Vetrogončič, Zavijač, Samorad Veselin). Kakor je bilo vse drugo Mencingerjevo delo vsakdanje in se je ustavljalo ob dnevnih problemih, tako velja za Mojo hojo na Triglav in za Abadona, da za njima stoji ves Mencinger z vsem svojim filozofskim in umetniškim aparatom. Moja hoja predstavlja rousseaujevsko razpravo o vzgoji, slovenskega Emila, ki ima v svoji sredini psihološko prozorno analiziran značaj Mlekojeda. Abadon pa je živa razprava o materializmu. Prihajam do spoznanja: Mencinger je pisal z voljo filozofa in s peresom umetnika. Vse, kar je zrelega napisal, bi najlaže označil z besedo esej; esejist je v Moji hoji in Abadonu in znanstveno-političnih kramljanjih po Zvonu. Življenje, ki se mu je predajal v prvih letih pisanja, mu je pozneje postalo le izraz za njegovo prodorno misel. Višek njegovega ustvarjanja je esejistični roman, koder se združuje njegova advokatska in bohinjska modrost z živo umetnostjo.

In njegova modrost? Mencinger ni prodiral v mučna vprašanja biti, njega je mučilo neugnano življenje v narodu, nad katerim se je vedno tako skrbno sklanjal. Vzgoja, razvoj, zdravje ljudstva — to ga je zanimalo. Ni čuda, da je vkljub vsej filozofiji ostala v njem zdrava umetniška moč, kajti pisana množica sili k stvarnosti, k življenju in ne k abstrakcijam. Zatreti praznoverje, premostiti prepad med inteligenco in ljudstvom, ki ga je slikal z mojstrstvom ruskih obličiteljnikov, zatreti pesimizem in materializem, ki ga je do dna pregledal s preroškim očesom — to so njegove velike misli. Ni se spuščal v višave kot kozmopolitsko-akrobatski pisatelji, je bil vse preveč Bohinjec. Mislim, da se dá vsa njegova modrost strniti v en sam odgovor na vprašanje, kaj naj človek ljubi: „Boga čez vse in svoj narod kakor samega sebe.“ Glavo bi šel staviti, da se je na stare dni kesal, da ni postal duhovnik, kajti to bi pomenilo zanj višek življenja.

Pa postal je advokat, med inteligenti najbliže ljudstvu, in nadaljeval častno tradicijo slovenskih advokatov.

Njegova podoba, njegova umetnost in modrost ostane nam mladim biser, ki smo ga našli. Iz istih osnov bomo rasli kot on. Pridružuje se nam, ki po času določeni izpolnjujemo prostor naše zemlje, pridružuje

se nam kot človek, umetnik in modrijan s svojo resničnostjo, ki je v današnjem hlastanju ni.

Njegova knjiga je postala naša knjiga. Želimo le, da bi ga mogli kmalu brati v boljši izdaji v Cvetju iz domačih in tujih logov!

Silvin Sardenko:

Krekova slika

Osebni vtisi in spomini.

Tedaj mu nisem vedel, sedaj bi mu mogel odgovoriti. Brez tega poglobljenega in razširjenega spoznanja o duhu in delu svete Cerkve, bi bil v mnogih neprilikah in preizkušnjah, javnih in zasebnih, težko ostal miren in ravnodušen.

„A propos!“ je povzel zopet besedo moj očetovski prijatelj. „Ti še nimaš službe in zaslužka. Vzemi to za prvo zaslonko. Vem, kako je bilo z menoj, ko sem se vrnil z Dunaja. Vse ti prijazno sega v roke, v svoj žep pa nihče ne poseže... Vendar bi tak pozdrav ne bil odveč.“

Mislím, da sestra Cilka tisti mesec pri svojem gospodinjstvu ni prišla v zadrego zaradi bratove prevelike darežljivosti...

„Primum vivere dein philosophari! Prihodnjič mi boš kaj več povedal o svojem bivanju v Rimu. Kmalu zopet pridi! Bog te živi!“

Prijateljsko sva se poslovila. Pogledal sem mu v odkritosrčne oči in sem vedel, da imam v Kreku še vedno svojega najboljšega prijatelja in dobrotnika.

XIII.

„Dveh reči ne razume vsakdo,“ mi je dejal Krek jeseni 1906 ob smrti mojega brata Janeza, „čeprav bi bilo dobro za vsakega, da jih zna. Tolažiti žalostne in pomirjati preskušene.“

Kaj mi je hotel s tem reči? Mislím, da tole: „Prijatelj, ne pričakuj mojih fraz. Vem, kaj je bil tebi brat in kaj si bil ti njemu. Dobrega brata more nadomestiti le dober brat. Skušal ti bom to biti. Vse drugo so zgolj besede brez moči.“

Stolnemu vikarju Smolnikarju pa je Krek naročil, naj se v njegovem imenu udeleži pogreba mojega pokojnega brata. „Tudi prapor sv. Mihaela naj gre pred krsto pokojnikovo, saj je umrl na zmago-slavni god sv. Mihaela.“

Ob pogrebu mi je stolni vikar sočutno segel v roke z besedami: „Ko sem poslušal ginjeno naročilo Krekovo za pogreb Vašega brata, mi je prišla na misel svetopisemska beseda ob Lazarjevem grobu: ‚Glejte, kako ga je ljubil‘. To Vam bodi za uteho. Saj mora biti dobro zanj, po komer se toži celo Kreku. Bodi mu večni mir nad zvezdami in lep spomin med nami!“

Zares, Krek je ljubil delavce kot svoje najljubše sodelavce. In za njimi so mu bili najdražji tisti, ki so skrbeli za revno delavstvo.

„Kdor ne skrbi za revno delavsko ljudstvo, ko more, zanemarja sebe in državo; silne nevarnosti prete družbi in vsem stanovom, če brž ne pomaga.“ Kolikokrat smo slišali in brali to Krekovo vabilo na silno nujno delo.

Koliko ranih grobov naših delavcev se je že odprlo, ker v stiski niso našli pravočasne pomoči, tudi grob mojega brata je bil med njimi.

XIV.

Krek je bil vesel, ko je bral, da sem dobil katehetsko službo na gimnaziji. Pred mojim katehetskim nastopom me je poklical k sebi in mi dal nekaj koristnih knjig in navodil. Vse Krekove verskovzgojne besede sem si vestno zapisal, ko sem prišel domov, ne samo tokrat, marveč vselej, kadar sem vedel, da so splošno vzgojnega ali vodstvenega značaja. Večkrat sem jih uporabil tudi v svojih govorih, tako so se mi Krekove misli in besede ohranile do danes. Navodila za versko vzgojo dijakov pa sem si pozneje zapisal tudi v šolski katehetski zapisnik pred imenikom svojih učencev. Morda smem reči — moji učenci mi bodo priče! — da sem kolikor mogoče skušal natanko ravnati se po sledečih navodilih.

„Kot veroučitelj boš moral večkrat izreči besedo ‚Bog‘, a nikoli se v mislih ne igraj z Bogom; marveč uravnaj po njem svoje mladinsko življenje. Delo za mladino, skrb za njen pravi blagor, je neprestana skrta misel na Boga. Delaj, delaj, delaj za dijaštvo in prepusti drugim debato o njem.“

„Ne delaj razlike med dobrimi in slabimi dijaki. Sam boš pozneje izkušal, da so te tvoji ‚dobri‘ pozabili, nasprotno pa se ti bodo tvoji ‚slabi‘ marsikdaj izkazali hvaležne.“

„Mlad človek se pusti voditi le mirni in modri besedi in močni volji. Kdor sam okleva in koleba, ne more zanesljivo roke podati drugim.“

„Kadar gledaš svoje učence v klopi pred seboj, pomisli, da utegnejo čez dvajset let v življenju stati pred teboj. Le to, kar bodo tedaj mislili o tvojem vzgojnem delu pri njih, bo prava usednina zanje in zate. Nikar se torej nikoli previsoko ne postavljaš pred njimi!“

„Nikar se ne poteguj in ne prizadevaj za njih ljubezen; ne gre zato, da bi bili oni zadovoljni s teboj, ampak ti moraš biti zadovoljen z njimi. To pa ne zaradi osebe, ampak zaradi stvari.“

„Obličje naše inteligence se snuje v srednji šoli in na univerzi postanejo njegove poteze markantne. Le redek je, ki se mu njegov pravi obraz in izraz vtisne še le pozneje.“

„Ne bodi sentimentalen! Ljubezen do dijakov se razodeva le v delu in žrtvah in v trpljenju zanje. Kdor zaradi njih nič ni trpel, bo komaj vedel, če jih je ljubil in res kaj storil zanje.“

„Gospod je svoje učence v trpljenju zbiral in zbral okrog sebe. Res da mu je pod križem ostal zvest samo eden, toda zaradi njegovega križa so se potem k njemu obrnili še mnogi.“

„Naravna resnica je: da so tisti in le tisti našemu srcu bližji, za katere delamo in trpimo, in tudi mi smo le tako in le zato bližji njihovemu srcu.“

XV.

„Ko bi vedel, da bi mogel kot dramatik z dramo doseči isto za blagor svojega ljudstva kot politik s politikom, bi hotel biti dramatik. Tako bi mi bil tudi oder leca. Osvajal bi si oko in uho in srce svojih poslušalcev in igralcev. Ali ni slovesno in zmagovito, če kar cel zbor igralcev tvojo misel in besedo poudarja pred občinstvom. V nedeljo je otvoritev „Ljudskega odra“. Pojdi in govori jim namesto mene, ki sem zadržan po političnem delu. Govori jim v tem smislu, kakor sva se sedaj razgovarjala med seboj.“

Kako da si je Krek prav mene izbral, da sem ga nadomestoval — seveda ne nadomestil! — v tako važnem otvoritvenem trenutku? Misli bi, da bi bil Finžgar, čigar „Divji lovec“ je sprožil prvi strel na Ljudskem odru, za to nalogo mnogo sposobnejši in prikladnejši mož.

„To pot pojdeš ti! V Mostah sva skupaj priredila tvojo Mater Doloroso. Videl sem, da znaš vzgajati ljudi tudi na odru. To je le moja dejanska zahvala, da te pooblastim, da govoriš to pot ti namesto mene. Ti boš moj rog! Le glej, da dobro zatrobiš!“ Zapovedujoč je stal pred menoj.

Govor je bil naslednji dan po otvoritvi priobčen v „Slovenca“ in Krek mi je takoj poslal priznalno besedo: „Zahvaljujem se za tvoj sermon.“ Videl sem, da se je strinjal z njegovo vsebino. Ali to sem omenil le mimogrede. To kar hočem posebno poudariti ni Krekova, marveč moja zahvala. Saj sem si prizadeval, da pokažem, kako hoče in mora tudi učenec umevati svojega učitelja. „Umevanje mora biti obojestransko“, sem pripomnil Kreku, „sicer ostane prijateljstvo polovičarsko delo. Ali nisi želel, da se ustanovi ljudski dramatski krožek za...“

„Ampak, fant.“ Krek je prešel popolnoma na drugo misel: „začeli se bomo učiti bolgarsko. Retata, kontrata! Ravno nasprotno temu, kar si ti hotel. Bolgarski krožek, ne dramatski krožek. Taka je danes politična konstelacija.“ In že je določil prof. Mazovca za našega učitelja bolgarščine.

(Dalje.)

Iris:

Večerna melodija

Veter čez plan ječi...

Tam nekje daleč temni bori šumijo.

bele breze, zavite v mrak, drhtijo.

mimo njih potoček bajke žubori,

ki jih roka v strune lovi

in hrepeneče oznanja,

kaj srce moje žalostno sanja...

Spomini Šolske interpelacije.

Odkar poučujem na srednji šoli, se večkrat spominjam na dr. Muhovca in ga blagrujem, ker je imel tako lahko delo. Sedel je mirno za katedrom, tri ali štiri izprašal, potem pa povedal, kar je bilo v Wapplerju.¹ Da ni kaj pozabil, je imel vedno knjigo pred seboj. Nikdar ga ni nihče nič vprašal, nihče ga ni motil pri razlagi.

Današnji katehet pa mora biti pripravljen na vsa mogoča in nemogoča vprašanja, in tako nastane včasih iz šolske ure pravcata disputacija, seveda če se spusti na to polje.

Že na „Mladiki“ sem dobil včasih taka vprašanja, da sem se čudil, odkod jih otroci jemljejo. Pa jim nisem zameril, ampak drage volje odgovarjal, ker sem videl, da se za stvar zanimajo ter se ne uče zgolj mehanično. Glede nekaterih vprašanj sem upravičeno sumil, da so bila od drugod, najbrže od doma, inspirirana.

Na liceju, zlasti v petem in šestem razredu, bi bil prav lahko celo leto porabil za sama vprašanja in „interpelacije“, če bi bil hotel na vsako izčrpno odgovarjati. Zato sem tako ukrenil, da so smeje med poukom samo kaj takega vprašati, kar je spadalo k tvarini, ki smo jo tisto uro obdelovali. Če je pa katera imela še kake druge „bolečine“, sem bil šele po uri na razpolago. Prišel sem namreč do tega, da so večinoma samo zato stavliale „interpelacije“, da bi mi zmanjkalo časa za spraševanje.

Marija je bila jako pridna, pa tudi verna deklica. Danes ima v nekem lepem kraju na Gorenjskem lekarno. V njenem razredu je bila prav ona najbolj zvedava. Skoraj vsako uro je bila nad menoj s kakim vprašanjem, kar se mi je zdelo jako čudno. Včasih mi je stavila tako „interpelacijo“, da se mi je res zdelo škoda časa, da bi nanjo odgovarjal. Ker sem imel v obeh najvišjih razredih samo po eno uro na teden, mi je šlo za vsako minuto. Zato sem včasih res „zgubil živce“, kakor pravijo dandanes, če komu zmanjka potrpežljivosti, in zarohnel nad njo, kadar me je kaj brezpomembnega ali celo kaj nesmiselnega vprašala.

Ko sem po neki razlagi vprašal, če je kateri še kaj nejasno, je Marija takoj dvignila roko.

„No, kakšne težave imaš zopet?“

„Če povem, boste pa hudi.“

„Le povej, pa hitro, meni se mudi, ker jih moram še veliko sprašati. Samo glej, da boš kaj pametnega vprašala.“

„Meni se zdi pametno, če se bo vam, pa ne vem.“

Bila je jako previdna in se je že naprej zavarovala proti kakemu „hruljenju“.

Ko sva se pred nekaj leti srečala v Bohinju, mi je priznala, da so jo druge hujskale, naj me sprašuje, pa samo zato, da bi jih ne

¹ Veroučna knjiga.

mogel spraševati. Prav malo je bilo takih, ki so res iz notranje potrebe kaj vprašale, da so dobile v kakih dvomih in težavah jasnost.

Ko sem nekega dne v četrtem liceju govoril o puščavnikih, vzdigne Milena roko.

„Prosim, gospod profesor, kako je pa to? Vi nas vedno opominjate, naj hodimo pogosto k sv. obhajilu, če hočemo verne in poštene ostati. Puščavnik Pavel je pa postal svetnik, čeprav niti vsak mesec ni šel k sv. obhajilu.“

Milene nisem nahrulil, ker sem videl, da me je res le zato „interpelirala“, ker je hotela dobiti jasnost v navideznem nasprotju.

„Vidiš, Milena, na to ti pa ne morem drugega reči, kakor to, da se zateci v puščavo in živi tam tako spokorno, kakor je živel sv. Pavel, pa boš tudi ti lahko brez pogostnega sv. obhajila postala svetnica.“

Milena je bila moja najpridnejša učenka in to njeno vprašanje je bilo prvo in zadnje v vseh šestih letih, ki jih je prebila na liceju.

Imel sem pa tudi take učenke, ki so me samo zato spraševale, da bi me bile spravile v zadrego, in pa iz mržnje do verouka. Med temi se še najbolj spominjam neke Francke. Učil sem jo že na šentjakovski šoli in imel veliko veselja nad njo, ker je bila res jako pridna. Ko sem jo pa potem dobil zopet na liceju, je bila popolnoma spremenjena. Učila se je še vedno pridno, ker ji je šlo za dober red, imela je pa nekako uporno obnašanje, da nisem mogel v nji spoznati nekdanj tako dobrega in krotkega otroka.

V četrtem liceju mi je po neki uri rekla: „Vi ste nas učili v ljudski šoli, da sta prva človeka živela v Aziji. Danes smo pa slišale, da so okostje najstarejšega človeka našli v Evropi.“

„Kajne, v Neandertalu?“

„Da.“ je rekla in me pri tem tako izzivajoče gledala, da bi ji bil najrajši priložil eno okrog ušes, če bi ne bila dekle. Tako sem ji pa dal namesto zaslužene zaušnice prav prijazen odgovor.

„Vidiš, Francka, ta stvar je pa taka. Jaz vam nikdar nisem rekel, da nas vera uči, da sta Adam in Eva živela v Aziji, marveč samo to, da mnogi domnevajo, da je Azija zibel človeštva. Če pa ti misliš, da je Evropa ali Avstralija, si zaradi tega še vedno lahko najboljša katoličanka. Kar se pa tiče neandertalskega človeka, je to okostje menda do danes najstarejše, kar so jih našli; ni pa izključeno, da ne bi v kakem drugem delu sveta našli še starejših. Ali ti je sedaj stvar jasna?“

Francka ni nič rekla, marveč samo pokimala z glavo. Jezilo jo je očitno, ker me ni spravila v zadrego, in je dobila odgovor, ki mu ni mogla ugovarjati.

Če rabiš kako frazo pri isti priliki dvakrat ali trikrat, se je tako navadiš, kakor berač mraza. Tako sem tudi jaz začel skoraj vsako pojasnilo z besedami: „Ta stvar je pa taka“, ne da bi se bil tega zavedal. To svojo razvado sem zvedel na nekem izletu, na katerem so licejke petega razreda preresetovale profesorje ter popisovale njihove posebnosti.

Takoj naslednji dan sem prav v petem liceju zopet pričel odgovor na neko „interpelacijo“ s svojo privajeno frazo.

„Ta stvar je pa taka,“ sem začel in takoj me je v drugi klopi Gusta opomnila z veselim pogledom, da sem ostal svoji navadi zvest. Nato sem pa pazil, da se nisem zarekel, in v nekaj tednih je ta fraza zginila iz moje besedne zakladnice. Seveda, na „interpelacije“ sem pa še vedno moral odgovarjati, samo nepotrebni uvod sem si prihranil.

Geologijo je poučeval ravnatelj sam. Francka, ki je vedno stikala, kje bi dobila kako nasprotje med vero in vedo, ga je nekega dne našla, kakor je mislila, v Macherjevi razlagi. Mislim, da je že pred veroukom povedala součenkam, da me bo z „interpelacijo“ spravila v zadrego, iz katere se ne bom mogel rešiti. Pustile so me namreč mirno razlagati in spraševati, ne da bi bile kaj vprašale ali interpelirale. Po molitvi so pa mirno obstale, kakor bi bile še na nekaj čakale.

In res se oglasi Francka: „Gospod profesor, ali vas smem nekaj vprašati?“

„Prosim, kar vprašaj!“

„Vi ste nas učili, da sta Adam in Eva živela v raj. Gospod ravnatelj nam je pa včeraj rekel, da so prvi ljudje bivali v jamah“.

Pri tem je Francka tako zmagoslavno gledala, kakor menda svoje dni herodovci in farizeji, ko so vprašali Jezusa, če se sme cesarju dajati davke. Bili so namreč trdno prepričani, da se bo Odrešenik s svojim odgovorom zameril ali Rimljanom ali pa Judom. Tako je tudi Francka mislila, da se ne bom upal zameriti Macherju, da bom torej moral priznati, da nisem prav učil. Pa se je prijazna deklica zmotila, kakor so se herodovci in farizeji.

„Gospod ravnatelj ima prav,“ sem ji odgovoril, „jaz pa tudi. Kaj misliš, da je Adama in Evo, ko sta bila izgnana iz raja, čakala zunaj vila z garažo? Kam sta pa šla drugam, kakor v jamo, če nista hotela ostati na prostem?“

To pot so pa dekleta Francki privoščila ter ji postrgala korenček. Potem sem imel nekaj ur pred njo mir.

Če se spomnim na svoje delovanje na liceju in poznejši gimnaziji, ga ne morem biti vesel. Bilo je veliko trnja in malo cvetja, veliko sejanja, pa malo sadu.

Leta 1922. je minulo petindvajset let, odkar sem pel novo mašo. Ko sem bil takrat v Bohinju na počitnicah, mi je rekel moj součenec srednjevaški župnik Golf, da bi srebrno mašo slovesno praznovala.

„Ti boš meni ob desetih pridigoval, jaz pa tebi ob šestih.“

„Prav imaš,“ sem mu dejal. „Pridigo zame ti pa kar jaz naredim. Govori nekako takole: „Gospod katehet Mlakar poučuje, odkar je duhovnik, dekleta in ima pri tem velike uspehe. Nekatere izmed njegovih učenk so končale s samomorom, nekaj jih je odpadlo od vere, tudi take so vmes, ki so se civilno poročile z ločenci, nekatere so se pa ločile od svojih zakonskih mož in se zopet poročile, sploh jih je prav malo, ki bi še krščansko živete.“ S temi besedami lahko začneš govor in tudi končaš.“

Iz praznovanja srebrne maše ni bilo potem nič.

Res je, da sta dve moji učenki karmeličanki, Vera v karmelu v Mostah, Vida pa v indijskih misijonih, pa nisem jaz kriv. Prvo sem namreč učil le eno leto, drugo pa dve. Če bi jih bil jaz več let imel v šoli, bi bili prav gotovo ostali med grešnim svetom.

V nekem razredu, v katerem je bilo več takih, ki so samo zato hodile na licej, da so imeli doma mir, sem pri neki priliki rekel, da pride tista moja učenka, ki pojde v samostan, lahko še isti dan, ko bo preoblečena, po mojo glavo. Pa bi bil res kmalu prišel ob glavo.

Kakih deset let potem sem srečal v Jugoslovanski knjigarni mlado, vitko gospodično, ki me je z velikim veseljem pozdravila.

„Gospod profesor, čez dva meseca pridem po vašo glavo.“

„Po mojo glavo? Kako to?“

Gospodične nisem poznal, čeprav se mi je zdela znana.

„Kaj me ne poznate? Jaz sem Vida, tista Vida, ki vam je včasih precej nagajala. Saj ste bili celo moj razrednik. Potem sem pa šla v Gorico v samostan.“

„Da, sedaj se vas pa spominjam. Na izletu v Vrata ste me še razjzili, ker ste kadili. Kaj pa mislite z ‚glavo‘?“

„Kaj ste že pozabili, da ste nam rekli, da pride lahko tista, ki bo šla v samostan, po vašo glavo? Čez dva meseca bom preoblečena, potem pa pridem ponjo.“

Pa ni prišla. Tik pred sprejemom v redovni stan je zbolela za vročinsko boleznijo in umrla.

Nekaj mojih učenk je tudi med usmiljenkami, eno sem lani našel celo v Parizu, ko sem bil tam na razstavi. Pa sem tudi nad temi popolnoma nedolžen. Bile so namreč vzgojene v Marijinem domu.

Najbolj sem se pa začudil, ko sem zvedel, da je šla Milenina sestra Pavla v samostan „sester vednega češčenja“ vkljub temu, da je hodila šest let k meni na liceju v šolo. Če bi bila Milena stopila v „klošter“, bi se ne bil čudil. O nji sem vedno mislil, da ni za drugega kakor za samostan. Pa je ostala med svetom in je sedaj profesorica, pa še prav stroga, kakor tožijo njene učenke. Kakšna je, kadar je stroga, si pa Milene res pri najboljši volji ne morem predstavljati.

Pavla je bila sicer pridna, mirna deklica, kake posebne pobožnosti pa ni nikdar kazala. Ker je bila jako dobra pianistinja, sem mislil, da se bo posvetila glasbi, pa se je rajši Bogu. Zdi se mi, da si je tudi ona kakor svoje dni Martina sestra Marija izvolila „najboljši del“.

Da ne bom, čeprav nehote, krivičen, priznam prav rad, da sem imel na liceju tudi dobre učenke. Nekatero od njih so že v večnosti in se, kakor trdno upam, vesele v nebesih ter tam gledajo, kar so tu verovale. Druge srečujem včasih ob nedeljah, ko gredo k sv. maši, ali jih vidim v cerkvi. Takrat se mi vselej olajša srce, ko vsaj o nekaterih svojih učenkah lahko pravim s sv. Pavlom: „fidem servaverunt“. Ohranile so vero...

Prav tako lahko rečem, da mi licejke niso bile osebno nasprotne. Z Mlakarjem so bile vedno v dobrih odnošajih, samo s katehetom so prišle večkrat navskriž...

Študentje ob Krki

Zgodba iz osmošolskega življenja.

VII.

Marko in Janez sta marsikateri nedeljski popoldan preživela pri župniku in kaplanih v Semiču. V župnišču sta bila kar domača in kaplan Franc ju je veselo imenoval „naša fanta“. In sta bila, kajti kljub razposajenosti in mladostnim neumnostim, kj sta jih delala, sta ostala zvesta verskim naukom, ki so jima j.h starši v mladosti vcepili v srce.

„No, bo kdo od vaju zavil v našo gaz?“ je neko popoldne pri malici smeje se vprašal kaplan Franc.

„Jaz ne!“ je naglo odrezal Janez. „Agronomijo pojdem študirat v Zagreb.“

„Nekoč si mislil na lemenat?“ je vprašujoče dejal župnik.

„A, kaj bi tisto! Mlad človek misli vse, celo to, da bi postal cesar. Zdaj me je minilo. Rajši bom sadil drevje po naši deželi. In sekal bom pa žagal bom po gozdovih.“

„Ampak če boš na univerzi delal tako, kot si naredil ob tem semestru, se bo prvo drevo, ki ga boš požagal, zvrnilo nate.“

Janez je začutil lahno ost župnikovih besed. Malo je zardel in rekel:

„No, gospod župnik, koliko staviva, da bom imel konec junija maturo v žepu? Koliko litrov, no, povejte?“ se je smejal.

„Mislim, da nisi tak pijanec, kot se kažeš? Stavila pa ne bova. Naredi in pridi! Potem zate gotovo ne bosta zaprta klet in shramba. — Kaj pa ti Marko? Kam boš mahnil v jeseni? Si se že odločil?“

„Ne vem, prav nič ne vem,“ je hitel Marko.

„Čudno, na nekaj vendar misliš?“

„Mislil sem, pa se mi je vse obrnilo na glavo.“

„Tako? Premisli, dobro premisli in moli, da se ti bo spet postavilo na noge. Od pravega poklica je odvisna vsa sreča v življenju,“ je dejal župnik in ni več silil vanj.

Dvignil je steklenico in natočil v kozarce.

„Pijta!“ je dejal veselo. „Na vajino srečo v življenju!“

Dvignili so kozarce, trčili in pili. Janez je izpil s smehom na ustnicah in se veselo zahvalil. Imel je pač vero v bodočnost, imel je svoj cilj. O, tudi Marko ga je imel, pa ga je zgubil, takrat, ko je igral „Divjega lovca“. Če ga ne bi zgubil, ne bi bilo dvomov, ne bi bilo dveh poti... Tako pa je sedaj molčal. Njegov obraz je bil miren in vdan v usodo. Pogledal je vse okoli sebe in se nazadnje s pogledom ustavil na župnikovih očeh. In zdelo se mu je, da zopet bere v njih opomin: „Premisli in moli! Bog ti bo pokazal cilj.“

Trda tema je legla na zemljo, ko sta zapuščala župnišče. Ves popoldan je deževalo, zdaj pa se je pravkar zililo.

Župnik je odprl vrata in pogledal po cesti.

„Ne bo šlo brez luči,“ je rekel, „preveč temno je in poti so spolzle. Franc, daj, pripravi jima svetilki,“ se je obrnil h kaplanu.

„Hvala, gospod župnik! Meni ni treba, resnično ne. Saj grem samo po cesti. Tistih nekaj korakov do hiše pa bom našel brez luči. — Ampak Marku jo dajte. Zanj je bolj nerodno. Med vinogradi človek hitro zgreši.“

Marko je prijel v roko svetilko in župnik je zaprl vrata za njima. Skupaj sta odšla po cesti do kolovozne poti, kjer sta se ločila. In Janez je krepko stopil v temo. Sredji poti je pogledal nazaj. Drobna lučka je migotala med vinogradi. Omahovala je na desno in na levo, naprej in nazaj, vsa boječa in neznatna. Tam je hodil Marko. Janez je stal negibno. Mislil je na prijatelja in zdelo se mu je, da z lučjo išče svoj življenjski cilj.

Marko! Ali ga res ne boš našel?

Tisto leto je bila pozno velika noč.

Vse drevje je že močno ozelenelo in po travnikih je pognala trava, da so otroci bredli po njej kot po zeleni vodi. Študentje so po Ragovem logu stikali za rastlinami, jih sušili in z njimi polnili herbarije. Po dolgem pomladanskem deževju so se spet osušile ceste in po njih so hodili ljudje, vsi veseli in brezskrbni. Povsod samo veselje, smeh in sonce.

Marko je postajal vedno bolj zamišljen in resen. Odkar je odšla Jasna, je izginila njegova žalost pa tudi smeh. Njen rožni venček je nosil vedno pri sebi in v jutrih je često s postaje zavil naravnost v cerkev.

„Kaj ne bova ponavljala danes?“ ga je nekoč vprašal Janez.

„Sam ponavljaj, dokler se ne vrnem iz cerkve, potem pa se bova učila skupaj. Janez! Delo in molitev! Oboje je potrebno za uspeh.“

Janez se je čudil, kajti tako Marko doslej ni govoril. Oba sta molila, kolikor je pač bilo potrebno in se spodobi poštenemu kristjanu. Da pa bi z molitvijo iskala uspehov, to se je zgodilo le redkokdaj. Saj še ni dolgo, ko je dejal Marko: „Cerkev in religija sta lepi zaradi mistike, molitev je češčenje Boga; toda življenjski uspehi in neuspehi so odvisni od usode.“

Janez je z veseljem gledal ta preobrat v prijatelju. Morda mu bo Bog ravno v molitvi pokazal cilj. Saj mu je rekel semiški župnik: „Marko, misli in moli, veliko moli!“

Oba sta težko pričakovala duhovnih vaj. Ko študent prehodi sedem razredov in obstane pred vrhom osmega, je lepo in prav, če se ustavi in pogleda nazaj, da pretehta svoje dolgoletno delo, odpihne pleve in shrani zrnje za nove setve. Saj teh bo še dovolj, skozi vse življenje bo sejal in žel.

Zato sta Marko in Janez sklenila, da bodo letos njune duhovne vaje drugačne od prejšnjih, ko sta ravno za te dni prihranila največje neumnosti. V peti šoli je bilo, ko je Janez na cvetno nedeljo prinesel pletenko vina, ga shranil v omari in z njim napojil svoje tovariše. In večkrat jima pride na misel, kako so potem obrnili neko mizo narobe, podstavili pod njo skledico za gobo, se sklenili okoli mize, da so se prsti ene roke dotikali prstov druge in tako poskušali spraviti mizo v gibanje, kako jih je potem pregnal sluga in so odšli na Kapiteljski Marof, kjer so zbijali kozo in zamudili popoldanski govor.

Tisto soboto, ko je bil pričetek duhovnih vaj, so se študentje — vozači spet zbrali v razredu, ki jim je bil določen za čakanje. Skupno so se jezili na profesorje, ki so spraševali kljub temu, da so jim voščili vesele praznike.

„Nobenega spoštovanja študentovskih pravic ni več!“ se je jezil petošolec Polde, ki je pri verouku obogatel za mastno dvojko. „Najprej mu voščimo, potem se nam zahvali in položi na srce, naj se imamo dobro in naj se nikar ne preobjemo potic. Kaj ga pa briga, kaj in koliko kdo pojé! Pa naj bi ga, če bi nas

pustil v miru. Ampak Ciro je obliznil prste, segel po notesu in zaklical: „Naj se pojavijo sledeča bitja...“ In so se. Štirje in jaz med njimi. Da bi ga vrag! Kdaj je še kdo slišal, da se sprašuje zadnjo uro pred velikonočno mi počitnicam! In še celo verouk!“

„Polde, dvojko imaš, v razrednici pa le nisi kot jaz!“ se je skoraj pohvalil Tone, ki je letos pri Atku zadnje leto sukal čopič in oglje.

„V razrednici si?“ se je začudil Janez. „Si menda spet kadil ali rogovolil po njegovem kabinetu?“

„Ne eno ne drugo. Voščili smo mu.“

„Pa vas je zapisal v razrednico?“

„Seveda! — Pravijo, da je že lani v tretji šoli nagnal one, ki so mu voščili o božiču. Letos smo bili mi na vrsti. Rogel je govoril, Jože in jaz sva pa stražila njegove besede. Rogel je začel:

„V imenu vsega razreda —“

„V klop!“ je zakričal Atek.

„— vam želim —“

„Zginite!“

„— vesele velikonočne praznike.“

„V razrednico!“

In nas je zapisal. Vse tri. Rogel mu je sicer rekel, da nam bodo noge gledale iz razrednice, pa je dobil še nezadostno povrh. — No, je to pravica? Vošč š v najboljšem namenu, da mu narediš veselje, pa si v razrednici! Lahko dobim še ukor.“

„Prava reč,“ je malomarno dejal Polde.

„Zate je, zame pa ne! Še brez ukora ne bom imel v vedenju več kot prav dobro, zdaj pa —“ je prenehal, a takoj obrnil pogovor v drugo smer. „E, pustimo to! Kar bo, bo! — Fantje, gremo k Murnu? Vsak prispeva nekaj, pa bo liter na mizi!“

„Nikamor ne gremo!“ je trdo rekel Marko. „Tu ostanemo!“

„Ob duhovnih vajah ne boste hodili po krčmah!“ je pristavil Janez.

„Kdo bo nam ukazoval, kam naj gremo in kam ne? Morda vidva? Vama povem, da sta še prezelena za to!“ je vzkipek Tone.

„Nihče ti ne bo ukazoval. Stori, kot veš, da je prav. A povem ti: v krčmo ne gremo!“ je vztrajal Marko.

„Fantje, kdo gre z mano?“ je zaklical Tone.

In čudno. Od vseh študentov, ki so bili v razredu, ni bil nihče voljan iti s Tonetom. Sam je šel.

Devet študentov je ostalo v razredu. In čez eno uro so poslušali besede jezuitskega pridigarja iz Ljubljane, ki je imel govor o grehu in pokori.

Tisti torek, ko je bil zaključek duhovnih vaj, je sijalo toplo pomladansko sonce. Skozi pisano pobarvana cerkvena okna je prihajala mirna svetloba, ki se odbijala od tal in sten ter spokojno pobarvala bele obraze študentov, ki so sedeli in stali v cerkvi. Tiho, skoraj neslišno so zveneče orgle, ko so stopali k obhajilni mizi. In ko sta Marko in Janez odhajala od nje, sta čutila, da sta odvrгла od sebe veliko težo, morda težo vseh dolgih gimnazijskih let.

Ko je stopil zadnji od obhajilne mize, so zapele orgle močneje, še lepše je posijalo sonce in v mnogih srcih je vzbrstela dvojna pomlad. Saj so bili mnogi, ki so verjeli tudi v pomlad in prerojenje duše.

Zunaj po mestnih vrtovih pa so peli škorec, črešnje so cvetele in lastovice so se poganjale pod sinje nebo.

Bila je pomlad, bilo je prerojenje in križ na kapiteljskem zvoniku se je svetil.

VIII.

Pomlad je v Beli Krajini, tej deželici sonca in grozdja, skoraj štirinajst dni bolj zgodnja, kot drugod. Ko po vaseh in mestih onkraj Gorjancev in čez Savo leži še sneg, belokranjski kmetje že orjejo, obrezavajo trte, sejejo in sade krompir. Medtem ko drugje šele poganjajo cvetni popki, tukaj že obletava zrelo cvetje. Pastirji gonijo v jutrih živino na pašo, čez dan se deželica koplje v soncu in toplem vetru, ljudje pojo po vinogradih in v lončkih na majhnih oknih cveto vijolice. Zvečer pade mrak, ceste se izgube med vasmí in polji in brezovimi lozami, nad hribom se prižge prva zvezda, nato pade noč, vsa mirna in tiha, ki jo le od časa do časa pretrga vrisk zapoznelega fanta v trtju.

Marko se je v teh velikonočnih dnevih močno spremenil. Njegova zamišljenost in resnost sta izginili, postal je vesel, neugnan, poln mladega ognja.

Janez je opazil to spremembo in se čudil. In še bolj je bil presenečen takrat, ko mu je Marko, ki že od jeseni ni zapel niti ene pesmi, rekel:

„Janez, zapojva!“

„Katero hočeš?“ ga je neverno vprašal.

In namesto odgovora je pričel Marko peti, sprva tiho in boječe, nato vedno glasneje:

„En študent je dekle ljubil...“

„To hočeš?“ je rekel Janez.

Marko ni odgovoril, samo prikimal je in pel dalje. Janezov bariton se je pridružil Markovemu tenorju in skupaj sta pela med njivami, na katerih je rasla mlada setev.

„Svoji mami je pisal,
da bo novo mašo bral,
svoji ljubici je pisal,
da jo bo zagvišno vzela.“

In potem sta pela naprej, kako je fant postal duhovnik. Kako je pel novo mašo in je njegovo dekle omedlelo, ko je dvignil hostijo, in umrlo, ko je povzdignil kelih.

Prenehala sta, odzdravila popotnemu, ki je šel mimo njiju in zapela:

„Ko pa mašnik to zagleda,
precej mrtev obleži...“

Njun glas se je rahlo zatresel in prav tiho utonil med polja.

„Marko, nama ne bo treba tako umirati,“ je rekel Janez prijatelju, ki je dolgo na to molčal in nekaj mislil.

„Ne, meni gotovo ne! Saj nimam dekleta, da bi jo zapustil.“

„Dobil jo boš! Zapustiti je pa ni treba.“

„Dvomim, Janez. Pri Jasni se je odločilo. Prva in zadnja je bila!“

„Marko, smešno govoriš.“

„A najbrž resnično.“

Marko je spregovoril te besede prepričevalno in veselo, da se je Janez kar začudil. Nobene žalosti ni bilo v prijateljevem glasu, zdelo se je, da mu ni mar za vsa dekleta tega sveta in za vse njihove ljubezni.

„Zakaj pa ne! Biti sam je tudi lepo.“

Janez si ni znal razlagati Markovih besed. In ni vedel, ali misli zares ali je vse skupaj posledica njegove nesrečne ljubezni.

„Misliš resno?“ ga je vprašal Janez.

Rekel pa mu ni nič. Po poti sta oba dolgo molčala in oba sta skoraj naenkrat pričela polglasno žvižgati. Vsak svojo pesem in njuni žvižgi so se tako čudno topli med sabo, kakor da ne marata drug za drugega in gresta rajši vsak svojo pot.

To je bilo na veliko soboto.

Jutri pa spet odideta v šolo, da končata svoje delo, ki sta ga pričela v prvi gimnaziji. Odideta, da preskočita zadnjo zapreko.

Zato sedita danes na župnikovem vrtu v Semiču. Kot ono nedeljo so zbrani sedaj okrog mize pod starim drevesom. Vsi so: župnik, oba kaplana, Marko in Janez. In kot takrat, stoji danes pred njimi kruh, svinjina in vino.

„Fanta, korajžo! Jutri zarezeta zadnjo brazdo,“ je veselo dejal župnik.

„Da bi jo le dovršila, potem —“ je začel Marko.

„Kako pa govoriš? Spet dvomíš?“ je Janez presekal prijatelju besedo. „Teden dni si doma, pa si pozabil na najin imperativ. Ali ga res ne veš več? ... Morava!“

„Glejte ga no! Odkod si se pa tako razvnel? Do sedaj nisi kazal prevelike gorečnosti za šolo.“

„Morava, gospod župnik, morava, morava! In ne bi rad videl, da bi morala pasti v vodo vaša obljuba,“ je rekel Janez.

„Kakšna?“ je vprašal župnik.

„Saj veste, da je za Marka in zame lepše, če sta vaša klet in shramba odprti kot zaprti. Gospod župnik, obljuba dela dolg! Se spominjate?“

„Pijta, žolni, čeprav vama ni sile,“ je smeje rekel župnik in jima natočil kozarca. „Naredita in pridita, potem bo vse, kot sem rekel. Kaj pa vidva? Sta že uganila, kam pojmeta v jeseni? Janez, ti boš drvar. Si se morda premislil?“

„Nikakor ne! V Zagreb pojdem.“

„Če čutiš poklic, potem prav. — Kaj pa ti, Marko?“

Marko je molčal. Nad njim je zašumel lahen veter, se razburil v mladem listju in otresel cvetje s črešenj, ki so rasle na drugi strani plota.

„No, kaj je s tabo?“ je hotel vedeti župnik. „Si že postavil na noge tisto, kar se ti je nekoč obrnilo na glavo?“

Marko je s pogledom preletel vse obraze in se končno ustavil na župnikovem.

„Vse je v redu. Spet stoji na nogah.“

„In ti seveda tudi! Zdaj menda veš, kam se boš obrnil?“

„Vem, toda ...“ Beseda mu je obtičala v grlu.

„Povej! Mi lahko vemo in pred Janezom ti tudi ni treba skrivati,“ mu je prigovarjal kaplan Franc.

Marko je za trenutek okleval. Pogledal je okoli sebe, kakor da se je hotel prepričati, da so ti, ki tu sede, res vredni, da jim zaupa svojo skrivnost — potem pa je spregovoril:

„Gospod Franc, mislim, da bom stopil v vašo gaz.“

„Marko, ti?“ se je začudil župnik.

„Jaz, gospod župnik! Zakaj pa ne? Morda nisem vreden tega poklica?“

„Marko, ne govori tako!“ ga je miril stari duhovnik. „Če čutiš veselje, potem te je Bog izbral za svojega služabnika.“

In je vstal, mu stisnil roko in rekel:

„Če ti je tako namenjeno, potem Bog s teboj in Njegov blagoslov naj te spremlja!“

Vsi so vstali in mu stisnili roko. Oba kaplana in nazadnje Janez.

„Torej si se vendar odločil,“ mu je rekel in prijel Markovo desnico.

Dolgo časa nista spustila rok, gledala sta se nepremično, v njunih očeh je bilo nekaj, kar si tedaj nista mogla razložiti. Zdaj je Janez spoznal, zakaj so bile v soboto zadnje Markove besede tako prepričevalne. In ni vedel, ali naj bi bil vesel, ker je Marko našel svoj življenjski cilj, ali žalosten, ker bo izgubil svojega najdražjega prijatelja. Molčala sta in šele čez čas je spregovoril Marko:

„Janez, prijatelj moj, oba bova delala! Ti na poljih in v vinogradih, jaz v vinogradu Gospodovem.“

Župnik ju je prijel za roki in spregovoril mirno in svečano:

„Zgodi se božja volja, kakor v nebesih, tako na zemlji.“

„Amen,“ sta odgovorila oba kaplana.

Pred njimi je na mizi ležal kruh in v kozarcih je stalo vino. Topel veter je spet potegnil skozi veje in belo cvetje se je znova usulo na travo. Sonce se je nagnilo čez hrib, temne sence so polegale po vinogradih in zapad je gorel v krvavi zarji.

(Dalje)

Ivan Čampa:

Srebrna žetev

Medtem ko se je pojavila dijaška pesem v „Mentorju“ šele v poznejših letnikih, so bili prvi sestavki v prozi že mnogo prej.

Domen Otilijev — **Peter Butkovič** je bil prvi „Mentorjev“ sotrudnik iz dijaških vrst, ki se je oglasil že v drugi številki prvega letnika in je ostal potem listu zvest vsa prva leta. — V tistem času je bil v modi Jakobsen, ki ga je dijaštvo na debelo čitalo, in zato ni čuda, da je tudi ta ali oni od mladih pisateljev krenil za njegovim vzorom. Sled tega čtiva se kaže tudi pri Domnu, zlasti v onih črticah iz prvega letnika, ki so od vseh njegovih v „Mentorju“ objavljenih stvari najboljše.

Značilna poteza v njegovem pisanju je velika, včasih skoraj naivno opisana materinska ljubezen. V sestavku „Krizanteme — ve vzcvetile!“, kjer je rahla epika zelo pomešana z liričnim občutjem, popisuje slovo umirajoče matere od otroka, ki po njeni smrti ostane sam na svetu in navsezadnje umre na njenem grobu. V „Črtici iz naše zakotne doline“ pa slika mater, ki je šla v mesto na obisk k svojemu bolehnemu sinu-študentu in ga je dobila na mrtvaškem odru, kar jo je tako potrla, da je med potjo proti domu umrla, ko so jo že na pol mrtvo prenesli iz poštnega voza v tujo hišo. V „Sopotniku“ nam predstavi človeka-brezverca, ki ga je pokvarilo slabo čtivo, da je postal izgubljenec, v „Domu ob akacijah“ pa živi mlada deklca, učiteljica ka-li, ki po končanih študijah ni hotela počakati na službo doma pri materi in je proti njeni volji odšla v tujino, kjer je zbolela in se potem vsa skesana vrnila domov, kjer je šele med boleznijo spoznala vso veličino materinske ljubezni in vrednost njenih opominov. Zatem slede črtice „Materi“ in „Svoji materi“, „Vran“ ter „Majev spomin“ in zgodovinska „Izza reformacije“. „Teofil“ je mlad bajtarski fant, ki hrepeni po redovniškem poklicu, ki ga z božjo pomočjo končno le doseže, „Joza“ pa je slika dijaka-osmošolca, ki mu je očim zaigral vse materino premoženje, da je po nesrečni smrti

moža umrla v Aleksandriji, kar je Jozu sporočila tik pred maturo sestra-učiteljica, češ da veseli njo in staro mater, ki jima je bila edina tolažba v dneh, ko nista poznala družinske ljubezni, da se je odločil za bogoslovje in da bo tako nekoč z Najsvetejšim v rokah prosil za nesrečno mater in za vso družino. Daljši spis „Za klavzuro“, ki je objavljen v petem letniku, pa je avtobiografskega značaja.

Poleg teh stvari je Domen objavil v „Mentorju“ tudi nekaj literarno-kritičnih sestavkov, izmed katerih naj posebej omenim Gregorčičevega „Joba“, kjer je pokazal, kako je pesnik prevajal to svetopisemsko zgodbo ob nemškem prevodu. — V celoti pa je bilo Domnovo pisateljsko delo bolj plod velike marljivosti in načitanosti kot resničnega daru. To je najbrž spoznal tudi sam in je pozneje odložil pero ter se rajši posvetil — ugankam in študiju eksotičnih jezikov. —

V okvir tega spisa bi prav za prav sodil tudi Francè Bevk, ki je kot začetnik objavljaj deloma pod močnim Cankarjevim vplivom svoje črtice in novele v „Mentorju“. Toda njegovo delo je bilo tedaj že skoraj dozorelo — saj je precej le-teh novel izdal v svoji knjigi „Rablji“, avtobiografski spis „Tatič“ pa celo v posebni knjižici —, zato naj navedem samo naslove njegovih v „Mentorju“ objavljenih spisov: „Črtice“, „Indija Koromandija“, „Mrlič“, „Makabejski bratje“, „Otroci iz Evrope“, „Piramida“, „Sličice“, „Strah“, „Ne kadi“, „Pevce“, „Prvo leto“, „Hieroglifi“, „Matija Gubec“, „Sovka“, „Nevidna roka“, „Straža“, „Tekma“, „Besede“, „Tatič“ ter „Ritem in rima“ v letošnjem letniku. Poleg tega pa je razpravljaj tudi o moderni nemški poeziji. —

Zorislav¹⁾ ali po domače Bogsigavedikdo je napisal v prvem letniku črtico „Ne morem“, kjer popisuje dijaka, ki je obupal nad šolskimi težkočami in se vrnil domov k materi ter ji tako razbil vse nade, da bo kdaj pel novo mašo; njena solza in molitev pa so ga pripravile, da se je vrnil in tako prišel do svojega smotra. —

Bogumil Gorenjko — Janez Pucelj se je poskusil tudi v prozi in je ob Finžgarjevem botrovanju napisal črtico „Od doma — domov“.

Nedjn Sterad — Ivan Poderžaj je napisal „Tre Fontane“, „Zadnje žarke“, lepo božično voščilo „Mir z vami“ in impresionistično navdahnjen spis „Ob Adriji“, kjer se pokaže za prav tipičnega dijaškega peresnikarja, ki se rad baha s svojo načitanostjo in jezikovnim znanjem. Mož je namreč v tem dve strani dolgim sestavku citiral kar šest pesnikov v štirih jezikih...

Rastislav — Jože Barle se je hudomušno ponorčeval s quasi-poetom „Radivojem Mlakarjem“, ki je koval verze in začel pisati roman, v katerem je opisal jutro po neki razglednici; tega romana pa vendar ni dokončal, kajti nekoč ga je sredi navdušene ječe na Parnas zasačil profesor in mu vsa literarna stremjenja izbil iz glave s krepko in zelo prozaično dvojko.

Bogdan Selimir — Ivan Dornik ima v petem letniku zelo prepričljivo zgodbo „Na sobotni večer“. Reven proletarski študent bi rad na počitniško popótovanje, a mati mu potrebnega denarja ne more dati takoj in mu ga objubi za v soboto, ko bosta oče in sestra prinesla svoj horni zaslužek iz tovarne. Ko pa medtem študent premišlja siromaščino in trpljenje svojih domačih, se premisli in v soboto na materino veliko presenečenje odkloni denar, češ da se je skesal; prav tedaj pa mu sestra podari lepo iglo za kravato, ki jo je kupila za ves svoj tedenski prihranek, in ob daru se mu nehote orosi oko.

¹⁾ V „Zori“ se je pod tem imenom oglašal M. Malesič.

Aleksijev, Novomeščan, ki nisem mogel izvedeti za njegovo pravo ime, je napisal sijajno humoresko „Nehvaležnost sveta“, ki je eden najboljših dijaških spisov v zavodskem „Mentorju“. To je zgodba zaljubljenega študenta Rada Križnika, ki ga je pripovedovanje tovariša Hočevarja, kako je bilo na tajnem dijaškem sestanku pri tovarišu Sajovicu navdušilo, da je šel oborožen s Prešernovimi poezijami spreobračat svojo oboževanko nemškutarico Emo, a ju je njena mati zalotila za plotom in ubogemu dijačku ohladila prevročno narodno zavest in še bolj vročo ljubezen s keblom mrzle vode. — Nič manj vredna ni tudi njegova resna črtica „Slovo“, kjer popisuje abiturienta Ivana Rožanca na poti v semenišče.

Z dvema dobrima humoreskama se je postavil tudi prav tako neznan **Črt**, ki je v „Društvu“ opisal postanek in žalostni propad društva zoper trpičenje dijakov, v „Literarni zameri“ pa je povedal, kako se je dijak Točnik ponorčeval iz svojega prijatelja Korena, ki je pesnil — incognito in kako bi bil ta potem morda do smrti jezen nanj, da niso v razredu čez nekaj dni pisali naloge iz grščine, ki je bila Korenu „varaždinska varoš“ in je bil zato prisiljen, da se mu je sveta jeza na Točnika spremenila v ponižno prošnjo, na katero pa mu je bivši prijatelj odgovoril samo s cinično tolažbo: „Stanu — se svojega spomni, trpi brez miru!“ —

Stanko Bor je v „Velikonočnem dihu“ s plastiko, ki izpričuje dobrega in zrelega opazovalca, popisal občutje družine in zlasti matere, ki ji je sin na veliko soboto v domači cerkvi za subdiakona. —

Zavodski „Mentor“ pa se lahko postavi tudi z žensko sotrudnico **Marico** in njeno dvojnico **Miriam**, ki jo pa sumim, da je prav ista in da je še ta nekako po pomoti zašla v list, kajti spisa „Živeti moramo“ in „Korak v novo življenje“ sta tako polna neke omladne dekliske naivnosti, da skoraj ne sodita v „Mentorja“.

Zadnjega iz te pisane vrste naj omenim **Tošarja**, ki je menda prvi od dijakov začel v „Mentorju“ modernizirati. V njegovih „Belih jezdecih“ se prvič jasno začuti odmev onega mrzličnega iskanja in izražanja, ki ga je bil poln povojni čas.

Prav v teh letih pa so dijaški prispevki v „Mentorju“ začeli postajati bele vrane. Kaj je krivo? Morda prav tista povojna mrzlica, ki ji najmlajši niso bili kos, morda tudi nekaj drugega. Da bi zanimanje za „Mentor“ umrlo, si ni mogoče misliti, saj je bil prav v tistih letih zelo pester in zanimiv. Polnila so ga le imena kot Ivan Jeretina in Ivan Okorn — dva mlada in nadarjena, ki pa sta zgodaj umrla — in mnogih drugih, ki tudi niso bili več djaki.

Kmalu potem — s trinajstim letnikom! — pa je Mentor zaspal in se prebudil šele, ko so ga iz Št. Vida prenesli v Ljubljano. Tedaj pa se je začelo v listu novo in zelo pestro življenje, ki ga bomo začeli opazovati prihodnjič.

(Dalje.)

Karel Mausser:

Pomlad

V vrhovih smrek zacvela je pomlad,
iz dalje veter duh po smoli nosi,
v bližini kos ljubezni prosí,
dekle gre prvo cvetje brat...

A kje si, kje, moja pomlad?
Iz dalje vonj po pušpanu dehti,
na oknu nagelj rdeč se mi suši
in srce samo je — brez nad.

Jelko Erzin:

Vtisi in doživljaji s petega svetovnega skavtskega tabora v Holandiji

V.

Zjutraj smo se zbudili v prvem dnevu uradnega tabornega življenja. Navsezgodaj nam je zadonel raketni strel na uho, jutranji budilni signal, ki je veliko bolj učinkovito sredstvo kot pa naši monotoni rogovi na poletnih gorenjskih taborih. Vrglo nas je s postelj in nemudoma na jutranji zbor! Vsakdo je zgrabil svoj pribor za umivanje, nakar smo drveli k vodovodom, kjer ni bilo še nikogar. Bilo je pač še zgodaj, čeprav je bila že sedma ura. Zato smo se mogli naravnost razkošno umiti, kar bi bilo pozneje skoro nemogoče ali prav težko. Ker je bil tabor uradno odprt in zatorej ni bilo več dovoljeno skakati v samih tabornih hlačkah, smo se morali obleči v kroje. Med oblačenjem se je gnetlo vse okrog raznašalcev jutranjega lista „Jamboreepost“ in ga z vnemo prebiralo. Ob desetih smo šli „korporativno“, kot je bil to taborni izraz, na dvig zastave. Zopetni strel je naznanil po celem taborišču ta svečanji trenutek. Zadonela so povelja, godbe so zaigrale, zastave so se dvigale polagoma kvišku in zaplapolale. S tem je bil skupni dnevni program ob običajnih dnevih zaključen. Nato smo bili do popoldne prosti in smo se lahko razšli na vse vetrove.

Popoldne je bil na sporedu boks match Evropa—Amerika, ki je nad vse pričakovano sijajno uspel, zvečer pa je bil taborni ogenj. V splošnem taborni ognji na jamboreejih radi prevelikega števila navzočih nimajo tiste idilične romantičnosti, kot jo imajo naši taborni ognji sredi popolne teme strahotnih smrekovih gozdov.

Druga avgusta je doživel naš tabor dogodek, katerega uspeh je bil zjutraj še problematičen. Že v Ljubljani smo sklenili prirediti kakšno senzacijo, ki naj bi dala vedeti narodom, da smo tudi mi na svetu. Ta senzacija se nam je po srečni zamisli našega načelnika sijajno posrečila. Že na vse zgodaj smo raznesli vabila na vse strani. Povabili smo po dva zastopnika od vsakega naroda, ki naj bi se naše senzacije popoldne udeležila. Doma smo se vse dopoldne pripravljali na svečanji obisk. Znosili smo skupaj stole in mize, vse lepo pregnili in naredili red v šotorih. Občinstvu, ki je radovedno sililo k nam, smo zaprli vhod, da je le od zunaj moglo opazovati naše velikopotezne priprave. Popoldne so morali vsi taborniki ostati v popolnih krogih in v pripravljenosti doma.

Jugoslov. tabor med čajanko narodov, ki smo jo priredili. (V ozadju norveški tabor.)

Jugoslov. konzul s soprogo in starešina dr. Jelesić
po čajanki.

Okoli štirih so začeli prihajati gostje, ki smo jih pristrčno pozdravljali. Nabralo se jih je lepo število, okrog petdeset zastopnikov s celega sveta. Kmalu po četrty uri se je odzval vabilu najodličnejši gost — jugoslovanski poslanik v Amsterdamu s soprogo in nas obiskal na naši prireditvi. Pozdravila sta se pristrčno z bratom starešino in bratom načelnikom, nakar jima je načelnik v znak dobrodošlice ponudil vsakemu kozarec medice, ki

sta jo z največjim užitkom izpraznila. S tem se je čajanka narodov v jugoslovanskem taboru pričela.

In tedaj je nastopila naša senzacija. Servirali smo pristne kranjske klobase z vsemi dodatki in priboljški, nakar je sledil čaj s keksi in še druge dobrote. Naravnost smešen je bil pogled na omizje gostov. Očividno nihče izmed njih ni imel še slične zadevice pred seboj na krožniku in zato so kar z obupajočimi obrazi in očmi zrli na blagodejno dišeče klobasice posebno še, ker jim nismo servirali nikakega orodja, kot smo to storili pri gospe soprogi jugoslovanskega poslanika. Nastopila je tedaj ura pouka, ura smeha za nas in morda še bolj za nje šame. Besedo je povzel brat načelnik in razlagal na dolgo in široko „značaj in pomen“ klobasice, nakar je pričel stvarni pouk. Vzel je klobasico v roke, jo lepo razlomil, jo pomočil v vse mogoče priboljške in nesel z nepopisnim užitkom v usta, kot zna le on, in smejali smo se mu, smejali so se mu gostje in smejalo se je občinstvo, ki se ga je nabralo ogromno, da prisostvuje tej prezanimivi „operaciji“. Sledili so prvi poizkusi gostov in uspeh je bil naravnost triumfalen, tako da se mnogi niti nadaljnjim porcijam niso odrekli. Pri tem pa, prosim, upoštevajte, da Indijca ali Škota naučiti jesti klobase, nikakor niso mačkine solze! Sledili so pomenki, med katerimi smo se razkropili po taboru. Kot zaključek čajanke narodov pa je sledilo fotografiranje, pobiranje naslovov in zahvaljevanje, nakar so se gostje po pristrčnem slovesu razšli zadovoljni po svojih taborih. K temu bi bilo pripomniti edino še to, da so naslednje dneve povabila k različnim čajankam kar deževala v naš tabor, in da smo le z največjo težavo ugodili vsem izrazom velike bratske ljubezni.

S tem pa program dneva še nikakor ni bil izčrpan. Za zvečer je bila pripravljena velika splošna taborna zabava ob jamborejskem tabornem ognju v naravni areni-kotlini, pol ure hoda oddaljeni od meja jamborejskega tabora. Bila je to impozantna prireditev. Do petnajst tisoč gledalcev se je zbralo na pobočjih arene in v napetem pričakovanju strmelo na oder, ki je bil ves razsvetljen z reflektorji in na katerem so se imele odigrati točke, predvajane od skupin z vsega sveta. Kot uvod in pričetek je bilo slavnostno prižiganja ognja. Pojavili so se štirje

dečki s suhimi poleni v rokah. „No, že vem, pri čem smo.“ si mislim, „sedaj pa lahko čakamo, preden bo zagorel ogenj!“ A glej, čudo! Skoro z neverjetno naglico in s še večjo sprtnostjo so pričeli drgniti poleno ob poleno in ni potekla minuta, že so zagoreli štirje šopi slame in zaplapolal je ogenj na velikem tabornem ognjišču.

Svetovna družba po čajanki pred teepeejem.

Sledila je večerna zabava ob tabornem ognju. Vrstili so se narodni plesi

Poljakov, Avstrijcev, Indijancev, igrala je čehoslovaška godba. Malajci so nazorno pokazali, kako lovijo pri njih doma ribe. Francozi so nam predstavili satiričen odlomek iz La Fontainovih basni v zanimivem igrokazu. In tako so se vrstili plesi in zabave do poznega večera. Omenil bi tu le, da smo Slovenci zapeli tudi nekaj narodnih v radio, ker nam pač ni bilo dano uspešneje zastopati naše barve.

Po končani prireditvi je sledil povratek v tabor. In tedaj se je pričela zmešnjava. Tema kakor v rogu, Povsod, kamor s se obrnil, si opazil oddelke občinstva in skavtov, pomikajoče se kakor ostanki kake armade proti svojim bivališčem. Mene in nekatere tovariše je zajel tak oddelek in tako sem korakal nepróstovoljno kamor je pač bilo in pri tem seveda prav temeljito zašel. In tako se mi je končno stvar zazdela vendarle že preneumna. Taborna policija ima pa zaslugo, da sem se okoli polnoči v popolni temi prav za prav skoro dotipal do domačega taborišča.

Kot v omotici sem se zavalil na posteljo, utrujen od zadnjih naporov, od prevelikih doživetij in edinstvenih vtisov.

Drugi dan 3. avgusta se je pričela v našem taborjenju nova era, era potovanja in izletov po Holandskem, ki so mi ostali v najlepšem spominu in bom mogoče še kdaj kaj o njih poročal.

Gustav Celjski:

Zvečer

Na nebu vžigajo se svetli milijoni
in se iskré v sanjavi mrak
in kot svetilke trepetajo,
iz dalj samotni spe oblak.

Polzi neslišno mesečina po naravi,
kot bi se bala mótiiti pokoj,
in izpreminja vse v zaklade bajne—
kako lepó je vse nocoj! —

Zamaknjen gledam svetle zvezde,
potapljam v neizmernost se nebá:
kako sem tu neznamen — majhen,
da me je strah, ker sem s svetá.

Nove knjige

Knjige Mladinske matice za l. 1957. Poleg „Našega roda“, ki je s svojo pisano vsebino med šolskim letom razveseljeval naše najmlajše, so dobili v jeseni njegovi naročniki še tri knjige, in sicer: **Davorin Ravljen: Simej iz Roža, Angelo Cerksenik: Ovčar Runo, Josip Ribičič, Nana, mala opica.**

Ravljenova mladinska povest iz koroških krajev (str. 64) seznanja našo mladino z življenjem in trpljenjem naših bratov onstran Karavank in z lepoto te narodne naše zemlje ter je obenem lep spomenik boritelju za naše narodne pravice ob Dravi in Zili — rajnemu Fr. Grafenauerju. Pisatelj je koroški nastroj dobro zadel in je gotovo tudi v srcih mladine, ki je njegovo povest brala, vzbudil ljubezen in zanimanje za — zibelko slovenstva, ki jo kaže naslovna slika Gasprijeva, kateri je tudi zgodbo samo v svojem stilu narodopisno zvesto ilustriral Cerksenikov Runo (str. 118) z Ravnikarjevimi ilustracijami je zgodba o psu, ki so ga odvedli bosanskemu pastirju, a jo je novemu gospodarju popihal iz Zagreba in se po dolgi odisejadi vrnil k staremu Mišku. Te zgodbe so bili nemara mali radi njene napetosti posebno veseli, čeprav z „danajskim“ darom niso kam vedeli. Da, vedeli! Vem, vedeti — zavem se, zavedeti, zavedeli: vedem, vesti, zavesti, zavedli!! Ta napaka: zavedli v pomenu zavedeli se ponavlja ne samo pri Cerkseniku, temveč tudi pri Ribičiču v Nani (str. 64), ki je opičja zgodba, katera kljub Omahnovim ilustracijam, eksotični snovi in živahnemu pripovedovanju najbrž ni navdušila. Gotovo je le preveč živalstva v naši mladinski knjigi zadnjih let, kakor bi ne bilo drugih motivov, ki bi otroke zanimali! Matica bi morala že paziti, da ne zaide s svojimi knjigami v neokusnost, ki presega, ako se leto za leto ponavlja. — Vse knjige je tiskala Učiteljska tiskarna tako skrbno, da menda ni druge

tiskovne napake v njih kot one v Šimeju „toviriši“ str. 46. „Vsedel, vsedli“, ki se v vseh treh knjigah tolikokrat ponavlja za „usedel, usedli“ gre na račun urednikov s „hišo človeka“ v Nani str. 8. Mlade oči se za vse to pač niso zmenile, a bo le prav, če v prihodnjih knjigah take napake v sicer čistem in lepem jeziku izginejo!

Frana Erjavca Zbrano delo. Uredil Anton Slodnjak. Tretji zvezek. Ljubljana 1957. Jugoslovanska knjigarna. Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. Str. 455. Cena vez. din 120.—. S Slodnjakovo izdajo raste Erjavce v naš čas, ki je že nekako pozabil na stare mojstre, čeprav smo jih danes bolj ko kdaj potrebni, ko smisel za lepoto in čistost jezika tako gine. Mladini svojih dni je popisal Erjavce v poduk in kratek čas Domače in tuje živali v podobah, ki naj seže po njih tudi mladina naših dni! V tem zvezku se seznanj s tujezemskimi četveronožnimi živalmi, z domačo perutnino ali živadjo, z našimi poljskimi in gozdnimi, z našimi možvirnimi in povodnimi pticami in še z najiminitnejšimi pticami iz tujih krajev. Prirodopis, porečete in se namrdnete ob spominu na šolsko knjigo. Da, prirodopis, a je knjiga, ki se je ne naveličaš brati, zakaj Erjavca imamo samo enega. Tako lepo kot on nam ni še nihče opisoval življenja živali in nihče ne v tako čistem jeziku, kar poudarja tudi urednik v kratkem uvodu, ko označuje Erjavčevo delo, ki se pri tujih živalih naslanja na Brehma, a se potem v kraljestvu ptic samosvoje razživi v tolik domači pristnosti, o kateri moramo reči, da ne premore naše slovstvo nič podobnega. In še pravi urednik: „Svojevrednost in lepoto Domačih in tujih živali pa bo mogel spoznati vsakdo šele takrat, ko dobimo slovenski prevod Brehmove knjige. Tedaj bo vsakdo pritrdil sodbi, da Erjavčevo delo ne samo, ker je naše, temveč tudi

po svojih objektivnih vrednotah dosega in tam, kjer je mogel avtor svoj predmet doživeti, tudi prekaša nemško delo." — Ta zvezek sta izpopolnila ornitologa prof. R. Bačar in B. Ponebšek z dodatki in popravki Erjavčevega besedila samega in s poljudnim opisom vseh onih ptic, ki jih

Erjavce ni bil opisal, pa jih vendar prištevamo med avifauno Slovenije. S tem dodatkom in opomnjami je Erjavčevo delo, ki ga poživlja trideset dvostranskih tabel s podobami ptic na posebnem papirju, pridobilo in ustreza tudi sedanjemu stanju ornitologije.

Pomenki

Gustav Celjski. Kolikor se spominjam, sem Vam na prvo pošiljko odgovoril pod šifro imena. Ako se niste spoznali, ni moja krivda. Če ima človek opraviti samo s psevdonimi, je težko. Nova pošiljka je toliko boljša, da bom prvo pesem „Zvečer“ priobčil. Pri drugih na splošno lepo zastavite, a se Vam potem vse zmaliči in zmede: ritem, misel — in neredko zapadete v banalnost, ko hočete konec poantitirati.

V. B. Prvič ste se oglasili in sem Vas vesel, ker Vaša pošiljka kaže, da ste res pesnik. Nekaj jih bom izbral. Oglasite se še!

T. Z. Vaš „Koruzni sok“ je pač prvi poskus literarne kuhe; moka je dobra, kuhali ste kot začetnik in ga prezgodaj servirali. Motiv sam je lep, le obdelali ste ga preveč vsakdanje šablonsko, da diši kar po domači nalogi. Tudi v prozo je treba dahiniti duha, ki oživlja in človeka priklene. Pazite v prihodnje tudi na jezik in stil, ki sta zdaj še preveč šolska — z vsemi običajnimi napakami! — Berite naše klasike, berite Cankarja, Finžgarja in druge mojstre jezika v prozi, ob njih se Vam odpre!

Toms Zingen. Dvajset pesmi ste poslali, o katerih pravite, da jih nimate v prepisu? To se pravi, da ste mi poslali take, kot so se Vam izlile na papir? Če bi jih lepo prepisali pa še pretchtali to in ono, bi jih bilo nemara manj, a bi bile boljše. Daru Vam ne odrekam, nasprotno! Pesmi so večinoma prijetne, kar nekako narodno lahke. Ko boste bolj pazili na jezik in začutili, kako kvari neokusnost in vsak-

danjost pesem, sem prepričan, da boste uspeli.

R. P. Lepo pisano, a vendar preneznatno. Pošljite drugič kaj tehtnejšega!

Stojan. Drži še vedno, kar sem Vam prvič povedal. Napredka ni videti.

Dragotin M. Dve, tri pridejo na vrsto in tudi črtico bom skušal še letos priobčiti. Posebej Vam ne bom pisal, ker ste na pravi poti. Pričakujem, da boste še kaj poslali in ostali „Mentorju“ zvesti!

Štajerski. Sonet bi bil dober, če bi Vam rime ne delale preglavice. Vse pokvarijo, ko se ponavljajo: hiše — hiše, pogreza, ihtijo — ihtijo!! „Slovo“ je lepo in pristrčno pisano, vendar mislim, da ne sodi v „Mentor“. Izročil ga bom uredniku „Vrtca“, kamor po mojem bolj spada.

Bukovski. Vsi Vaši verzi pričajo, da še ne veste, kaj je prava pesem. Motivi so tako vsakdanje revni, podani pa še v revnejši obliki. Če že niste brali drugih pesmi, poznate vsaj one iz čitank, ob katerih bi se lahko zavedali, kako je treba peti! Takih, kot so te Vaše prve, mi ni treba več pošiljati!

Joso. Nekoliko nepočakani ste. Čim se mi odpre prostor, pridete tudi Vi na vrsto. Ob zadnji pošiljki Vam moram povedati, da mi je Vaša proza bolj všeč ko pesmi. Zato Vam svetujem, da se posvetite prozi, v kateri se boste gotovo še uveljavili.

Vsem: Radi pomanjkanje prostora tudi v Pomenkih ne pridete vsi tako hitro na vrsto, kakor bi radi, čeprav so odgovori že v tiskarni. Prosim, potrpite! Če ima kdo kaj dobrega, naj pa le pošlje, čeprav še ni prišel v pretres!

Zanke in uganke

Križanka

(Peter Šinkovec)

Navpično: 2. tla v vodi, 5. ō (franc.), 4. isto kot 2 navp., 6. ponos, 7. slovenski pisatelj, 8. steklo v oknu, 9. perzijski vladar (550—529 pr. Kr.), 11. mlečni izdelek, 16. domača žival, 18. ogenj (srbohr.), 20. pri (srbohr.), 21. odskok, 22. poz v, 25. žensko ime, 28. družinski glavar, 29 da (koroško) 31. predlog z rodilnikom, 35. člen.

Vodoravno: 1. sliši! (lat.) 3. prostor v gledališču, 5. predlog s tožilnikom in orodnikom, 8. oteklina na obrazu, 9. podredni veznik, 10. del kolesa, 12. če. ako (lat.), 13. orodje, 14. priredni veznik, 15. tekoča voda, 17. prednik Ogrov, 19. isto kot 7 navp., 20. apnenasto gorovje, 22. strupena žival, 24. predlog s tožilnikom in mestnikom, 25. posoda, 26. nikalnica, 27. pritrtilnica, 30. ogorek cigarete, 32. zakaj (lat.), 34. vladar, 35. škatla za cigarete.

1	U	2	I							3	G	Z	A
		5	6		7		8						
	9		I							10	H		
12	I			13								14	M
		15		16	A				17	18		R	
										A			
	19									T			
										R			
	20			21					22	A	C	23	
24													26
	27	28										29	
		30	31							32	33	R	
34										35	O	Z	A

Literarna (X. Y.)

Jaklič: Izbrani spisi	din 49
Pregelj: Idile in groteske	„ 48
Bojer: Izseljenci	„ 76
Durych: Marjetica	„ 64
Sienkiewicz: Na polju slave	„ 94
Handel-Mazzeti: Jese in Marija	„ 60
Barclay: Rožni venec	„ 97
Mrzel: Luči ob cesti	„ 58

Slovenski možje (Kaučič J.)

2. Marko Pohlin (* 1735)
1. Jakob Sket († 1912)
9. Simon Jenko (* 1835)
5. Fran Finžgar (* 1871)
3. Alojzij Mrhar (* 1875)
7. France Prešeren (* 1800)
4. Fr. Detela (* 1850)
8. A. M. Slomšek (* 1800)
6. Al. Kraigher (* 1877)

Zlogovnica (Filaks)

A, ba, ca, cmo, čič, don, glav, gon, ho, in, in, ja, ja, je, kav, mo, na, na, per, ri, sir, tri, to, tro, uš, ve, zar, zla.

Sestavi iz teh zlogov šest del slovenskega pisatelja in v njih poišči njegovo ime!

Rešitev zank in uganek

1. Spominska plošča: 1. O, 2. eta, 3. Kropa, 4. Dante 5. orožnik, 6. Rumunec, 7. Krapina, 8. Kobarid, 9. Jenko, 10. točja, 11. Rim, 12. č. Oton Župančič.

2. Literarna: Cankar: Hlapci. Ključ: Začetna črka naslova pove, katero črko iz imena vzemi. Cigler: Sreča v nesreči — S je 19, torej šteješ črke v imenu Cigler tolikokrat, da prideš do 19, kar je C; 15, torej dobiš po štetju v imenu Vraz a; itd.

Prav so rešili: Leopold Čop, šestošolec, Kranj, Bojan Vandot, četrtošolec II. državne real. gimn. v Ljubljani, France Kosmač, petošolec kl. gimn. v Ljubljani. Izžreban je bil Leopold Čop, ki dobi starejši letnik Mentorja.

Nagrada za prihodnjič: Janko Kersnik: Kmetske slike in ljudske povesti.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

NOVE IN OPROŠČENE VLOGE
DIN 149.000.000.- SO VSAK ČAS
IN BREZ OMEJITVE IZPLAČ-
LJIVE. • ZA VSE VLOGE JAMČI

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

ANTON SFILIGOJ

Ljubljana, Frančiškanska ulica

poleg frančiškanske cerkve, na-
sproti kavarna Union.

Ima vedno na zalogi:

Najlepšo izbiro devacijonalij in
vse šolske in pisarniške potreb-
ščine, kakor šolske zvezke, vse
uroadne listine, kuverte, črnilo,
risalno orodje, tuše, risarske pa-
pirje, glavne blagajniške in
drugo trgovske knjige, nalivna
peresa, tintnike, pisalne gami-
ture, pisemski papir itd.

Šolske potrebščine

kakor zvezke, ma-
pe, peresa navadna
in nalivna, svinčni-
ke, risalni papir in
risalno orodje, ak-
toyke, nahrbtnike
itd. nudi po konku-
renčno nizkih cenah

trgovina

H. Ničman

Ljubljana

Kopitarjeva ul. 2.

Tudi to morate vedeti!

Med najmanj upoštevanimi panogami našega narodnega gospodarstva je v krogih slovenskega izobraženstva zavarovalstvo. Ni čuda. Saj niti 40 let ni tega, ko je bila ta važna gospodarska panoga izključna domena nenarodnega kapitala. In vendar se zbirajo tu ogromna denarna sredstva, glede katerih slovenski gospodarstvenik ne more ostati ravnodušen. — Še manj je mogoče razumeti, da mnogi slovenski izobraženci še vedno dovolj resno ne pojmujejo narodnogospodarskega poslanstva

Vzajemne zavarovalnice

Mladina, ki boš v kratkem prevzela odgovornost za vso našo rast, vedi, da je narodno zavarovalstvo med najvažnejšimi narodnostnimi življenjskimi funkcijami!

Nova založba.

Ljubljana, Kongresni trg 19

Knjigarna

Vse šolske, leposlovne in znanstvene knjige.

Trgovina s pisarniškimi potrebščinami

Tehnično in risalno orodje, barve, zvezki, nalivna peresa i. t. d.

Dijaki! Po najnižji ceni se Vam nudijo pomožne knjige: Kalamina, Literarna veda; Stéle, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Cankar, Uvod v likovno umetnost, izbrani prevodi iz klasičnega slovstva itd.

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

r. z. z n. z.,

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 6,
v lastni palači.

obrestuje hranilne vloge najugodneje.

NOVE VLOGE
vsak čas razpoložljive obrestuje po 4°/_o, proti odpovedi 5°/_o.